На Далекій Півночі, де серед неозорого простору тундри біжить повноводий Анадир, а в гаях карликових берез гриби вищі, ніж дерева, жив голубий песець — Димка. Взимку він пишався в пухнастій шубці кольору осіннього неба над тундрою, мережаного прозорими хмарами. Влітку, після линяння, хутро його ставало рідким, негарного бурого кольору, а на животі навіть з бруднувато-жовтим відтінком.

Димка не зважав на свій непоказний літній одяг. Йому було не до того. Чотирнадцять цуценят і худа, з вислим животом його маленька подруга щоденно вимагали їжі, яку він добував, невтомно никаючи тундрою. На Димчине лихо, у знайомої пари песців загинув глава родини. Овдовіла сусідка перетягла своїх осиротілих малюків до його нори. Тепер у Димки дітей стало вдвічі більше. Але він не впадав у відчай і з ще більшим завзяттям носив корм для всіх, користуючись тим, що в тундру прилетіла сила-силенна птахів.

Щоранку Димка йшов на озера, на берегах яких гніздилися кулики й чайки. Але не завжди безкарно минали йому напади на пташині колонії. Угледівши свого ворога, чайки зчиняли неймовірний галас, кидалися в висоти на песця, боляче щипали за спину і хвіст. До гніздовищ лебедів та гусей підходити він боявся. Ці птахи могли до смерті забити його дужими крилами.

Одного разу в тундру приїхала експедиція вчених. Вийшовши на лови, Димка побачив біля озера намети. З цікавості він підійшов до наметів. Димка не лякався людей: літньої пори мисливці не чинили песцям лиха. Вони підгодовували голодних полярних лисичок рибою і м'ясом тюленів. Може, й ці люди покладуть для нього корм?

Обійшовши бівуак і не знайшовши нічого їстівного, крім кількох риб'ячих та качиних голів, Димка побачив блискучу річ, що лежала біля самого намету. Це була бусоль. Вирішивши хоч чимось потішити свою подругу, він схопив незнайому річ і поніс до себе. Поклав її на видному

місці біля входу в нору і повернувся, щоб поцупити ще й секундомір, та люди помітили його і прогнали. Але вони почали викладати на невеликий камінь рибу і кухонні недоїдки. Бачачи, що йому самому не подужати стільки припасів, Димка привів до наметів і свою подругу. Удвох вони швидко перетягли й розподілили між своїми й чужими дітлахами дармову поживу. Так добрі люди рочали підгодовувати велику Димчину родину.

Непомітно минуло коротке північне літо. Експедиція поїхала, але Димка ще довго відвідував місце, де вона таборилася. Він підібрав і переніс до свого житла кілька блискучих бляшанок, перегорілу електричну лампочку, шматки станіолю.

Відлетіли у вирій птахи, змовк їхній гомін, і тільки північна сова ще продовжувала бовваніти, мов білий камінь, над бурою тундрою. Порожньо й незатишно стало на неозорій рівнині. Де-не-де між пожухлою травою та лишайником пурхали всюдисущі вівчарики. Настав час кочів'я песців. Поодинці або зібравшись зграями, трюхикали вони в бік лісотундрових модринників, де можна було сховатися від пронизливих вітрів і знайти харч. О цій порі закінчилося линяння і в Димки. Його важко тепер було впізнати в розкішній пухнастій голубій шубці. А який прекрасний став хвіст, що ним він укривав на лежбищі майже все своє тіло! Тепер йому доводилося харчуватися самими лише лемінгами, та й їх ставало дедалі менше. Випав сніг, ускладнивши пошук цих дрібних гризунів. Настали голодні часи. Довгими зимовими ночами никав Димка в пошуках мізерної поживи, відлежуючись удень під урвистим берегом скутої кригою ріки.

Якось пощастило йому надибати на тушу північного оленя. Цієї знахідки йому вистачило б на всю зиму, але невдовзі його слідами на дармовий бенкет завітали два незнайомих песця. Полазивши по м'ясу, вони рознесли на своїх слідах запах їжі, і він привабив до оленя ще трьох голодних бурлак.

Настав останній місяць зими. Згадав песець про свою подружку, і його нестримно потягло до неї. Обнюхуючи кожен зустрічний слід, він невтомно шукав її вдень і вночі. Коли б він побачив її здаля, то безпомилково пізнав би з сотні інших самиць.

Одного разу на обрії з'явилась якась чорна цятка. Вона швидко збільшувалася, пересуваючись по насту. Незабаром можна було розрізнити собачу запряжку. На нартах сидів мисливець, який повертався з промислу. У Димки було досить можливостей уникнути цієї небезпечної для нього зустрічі, але цікавість утримала його на місці. Вискочивши на гребінь кучугури, він почав розглядати сани, що наближалися. Лайки, побачивши песця, не слухаючи грізного крику людини й незважаючи на сильні удари остолом, повернули до кучугури, мало не перекинувши нарти. Підпустивши собак ближче, Димка кинувся навтіки. Собаки щодуху помчали за ним. Довго летіла нарта за звіром. Відстань між ними то скорочувалася, то зростала. Врятували Димку густі зарості шелюги.

Втративши з очей песця, собаки занепокоїлися і перейшли на крок. Тоді мисливець зійшов з нарт, звів їх зі сліду і знову спрямував на селище.

Димка побачив, що погоня відстала і став шукати лемінгів. Він розкопав багато сніжних ходів гризунів, перш ніж упіймав одного. Все ж це була здобич. Підкріпившись, він веселіше побіг по снігових застругах. Спресований сніг витримував легкого звірка, а лапи його не лишали слідів.

Минуло кілька днів. Приваблений бійкою двох незнайомих песців, наш мандрівник наблизився до них і тут побачив на пагорбку самицю — об'єкт їхньої сварки. Це була його подруга, втрачена й нарешті знайдена. Вони приязно обнюхали одне одного, а потім непомітно зникли, залишивши суперників з'ясовувати далі свої стосунки.

Повернутися до далеких пагорбів біля озер, де в них з'явилися діти, де був знайомий кожен камінь, кожен струмок,— було метою їхніх тривалих мандрів, що переривалися зупинками на відпочинок, веселими іграми та бійками з незнайомими докучливими песцями.

І ось вони біля своєї нори. Підправили лаз і гніздове лігво. Потім Димка подався в тундру, щоб заново "застовбити" свої законні володіння від уторгнення чужих песців, Під час обходу мисливських угідь йому пощастило впіймати двох куріпок. Одну він з великим апетитом з'їв сам, другу приніс своїй дружині.

Знову повернулось у тундру літо. Синіми барвами засяяло дзеркало незліченних озер. Червоними цятками ряснілі дикі маки. Перелітні птахи висиджували пташенят. Пильно охороняли своїх пухнастих нащадків гуси. Щороку разом із здоровими прилітали у тундру поранені та хворі птахи. Вони не заводили сім'ю, не будували гнізд, не виводили пташенят. На них і полював Димка.

Здавалося, ніхто, крім людини, не міг загрожувати ро— дині песців, але був у Димки заклятий ворог — величезний світло-сірий північний вовк. На щастя песців, вовки зустрічалися рідко і полювали головним чином на гусей, що линяли, та на північних оленів. Але, зустрівши песця, вони не проминали випадку задавити свого конкуруючого родича.

Якось під час полювання Димка побачив, що до нього наближається вовк. З переляку він кинувся до своєї нори. Вовк погнався за ним, але Димка добіг до лазу раніше і сховався у підземному лабіринті. Хоч вовк був дуже голодний, та розкопувати нору, яка мала понад тридцять виходів у різних місцях, не став.

Пізніше в тундрі знову з'явилися люди. Вони спорудили просторі годівниці й поклали в них багато тюленячого м'яса. Широко прочинені дверцята годівниць немов запрошували песців увійти й покуштувати улюбленої їжі. І песці не стали чекати, особливого запрошення. Вони

гідно оцінили турботу людей і стали відвідувати бенкетну цілими зграями. А мисливці час од часу підкладали в клітки свіже м'ясо та рибу. Регулярно відвідувала годівницю й Димчина родина.

А в один із днів у кінці літа мисливці насторожили дверцята годівниць. Зайде всередину песець, а вийти назад не зможе: годівниця стала пасткою. Багато песців упіймали мисливці. Потрапила в неволю і Димчина дружина.

Засумував Димка, вирушив на пошуки своєї подруги. Довго йшов він берегом річки, якою мисливці приїздили на моторному човні оглядати пастки, поки не дійшов до людського житла. Тут, у просторій вольєрі, зробленій із залізної сітки, утримувалися бранці. Серед них була і Димчина подруга.

Він пізнав її і дуже зрадів. Довго сидів Димка біля її в'язниці, а потім пішов у тундру, зловив куріпку і, принісши її до вольєри, поклав на землю біля коханої полонянки, але вона не змогла скористатися передачею: заважала густа сітка. Люди, які часто виходили з будинку, лякали Димку. Він тікав, ховаючись за пагорбами, а незабаром знову з'являвся біля вольєри, підбігав до сітки й обнюхував свою подругу. Одного разу він спробував підкопатися під сітку вольєри. Можливо, це йому б і вдалося б, але мисливці вчасно помітили Димку й мало не зацькували його собаками.

Поникавши кілька днів у околицях табору, Димка знову прийшов до своєї подружки, але вольєра була порожня. Не з'являлись і мисливці. Вони вивезли всіх песців на далекий морський острів для вільного розведення.